

Problem i byggbranschen

Byggnads medlemsenkät våren 2006

Nästan var tionde medlem i Byggnads har blivit erbjuden svart betalning av sin arbetsgivare. Många vet om att svartarbete förekommer på arbetsplatsen. Och ännu flera misstänker detta. Det är ingen ljus bild av branschen som tecknas i vårenkäten. Det förstärks av att åtta procent känner till någon som arbetar och samtidigt får ersättning från a-kassan.

De största problemen i branschen är annars korta eller pressade byggtider, samt brister i projektering, planering och samordning. Vädskydd börjar bli vanligare på byggen. De är dessutom mycket uppskattade. De besvär de för med sig verkar vara hanterliga.

Solidaritet och sammanhållning verkar vara på väg ut. I stället är det likgiltighet och oföretagsamhet som breder ut sig. Det är det allvarligaste ur facklig synpunkt, som kommer fram i vårenkäten 2006 – lagom till kongressen.

Om branschen och arbetet

Majoriteten av Byggnads medlemmar anser att branschen fungerar bra. Det framgår av tabell 1. Det är 60 procent som svarar obetingat ja på frågan, medan 32 procent svarar ”sådär” och bara 8 procent svarar nej. Man är mindre nöjd i storstadslänen. ”Sådär” får väl tolkas som att branschen fungerar normalt – varken bättre eller sämre än andra branscher.

Tabell 1

Är byggbranschen en väl fungerande bransch?

	Antal	Procent
Ja	414	60
Sådär	220	32
Nej	56	8
Summa	690	100

På frågan om vad som inte fungerar har det inte funnits några fasta svarsalternativ. Medlemmarna har själva fått formulera svaren. Dessa har sedan förts samman till grupper, enligt tabell 2. Korta eller pressade byggtider anförs som det största problemet. Det följs av bister i projektering, planering och samordning samt oseriösa företag. Brister i arbetsmiljö och säkerhet samt utländsk arbetskraft nämns också av några som problem. Dessutom nämns ett stort antal andra företeelser av enstaka medlemmar.

Tabell 2

Om sådär/nej, vad tycker du inte fungerar?

	Antal	Procent
Korta/pressade byggtider	55	31
Projektering, planering och samordning	37	21
Oseriösa företag	28	16
Arbetsmiljö, säkerhet	20	11
Utländsk arbetskraft	14	8
Övrigt	66	37
Summa	220	124

Här har man fått uppge flera olika faktorer. Därför blir det över 100 procent. Dessutom måste man komma ihåg att procenttalen är beräknade på de 40 procent som tycker att branschen fungerar sådär eller dåligt. I procent av *alla* medlemmar blir talen mycket lägre.

Fyra av fem medlemmar är stolta över sitt yrke. Det syns i tabell 3. Det är bara 3 procent som svarar nej på frågan och 18 procent svarar sådär. Medlemmar som är högst 30 år är mindre stolta än äldre medlemmar. Om man har ett yrkesbevis, så uppger 90 procent att de är stolta över yrket.

Tabell 3

Är du stolt över ditt yrke?

	Antal	Procent
Ja	552	79
Sådär	125	18
Nej	19	3
Summa	696	100

Drygt två tredjedelar av medlemmarna uppger att de har ett yrkesbevis. Se tabell 4. Cirka var fjärde har inget och några vet faktiskt inte om de har ett. Här bör man komma ihåg att det inte finns yrkesbevis inom alla byggyrken. Träarbetare har oftare yrkesbevis än andra grupper. Dessutom arbetar cirka 10 procent av medlemmarna utanför byggbranschen.

Tabell 4

Har du ett yrkesbevis?

	Antal	Procent
Ja	478	69

Nej	190	27
Vet ej	29	4
Summa	697	100

Det är fler som anser att ett yrkesbevis är viktigt än det är som har ett sådant. Enligt tabell 5 anser drygt tre fjärdedelar att ett yrkesbevis är viktigt. En dryg tiondel svarar nej och lika många är osäkra. Det är främst inom de stora yrkesgrupperna som man anser att yrkesbeviset är viktigt.

Tabell 5

Är det viktigt att ha ett yrkesbevis?

	Antal	Procent
Ja	528	76
Nej	88	13
Vet ej	81	12
Summa	697	100

Mindre än en fjärdedel av medlemmarna uppger att arbetsgivaren har frågat efter ett yrkesbevis vid anställningen. Nästan tre fjärdedelar är säkra på att arbetsgivaren inte har frågat. Det är anmärkningsvärt. Av svaren att döma är yrkesbeviset viktigare för byggnadsarbetaren än för arbetsgivaren. Kan det vara så?

Tabell 6

Har arbetsgivaren frågat efter ditt yrkesbevis?

	Antal	Procent
Ja	161	23
Nej	506	73
Vet ej	30	4
Summa	697	100

En mycket klar majoritet, 71 procent, tycker att man ska ha mera betalt om man har ett yrkesbevis. Detta stämmer ju också med branschens kollektivavtal. Men hur stämmer det med arbetsgivarnas ointresse för om man har yrkesbevis eller inte. De 18 procent som svarar Nej arbetar förmodligen inom områden som saknar yrkesbevis.

Tabell 7

Tycker du man ska ha mer betalt, när man har yrkesbevis?

	Antal	Procent
Ja	492	71
Nej	123	18
Vet ej	79	11
Summa	694	100

Svartarbete

Det är uppseendeväckande att fem procent av medlemmarna vet om att det förekommer svart arbetskraft på deras arbete. Tabell 8. De 20 procent som svarar "Vet ej" är förmodligen i underkant. Bland de 75 procent som svarar "Nej", finns det antagligen en hel del förhoppningar. För hur kan man vara säker på att svart arbetskraft inte förekommer? Osäkerheten är störst i storstadslänen.

Tabell 8

Förekommer svart arbetskraft på din arbetsplats?

	Antal	Procent
Ja	36	5
Nej	517	75
Vet ej	141	20
Summa	694	100

Desto säkrare kan man vara på frågan om man själv har blivit erbjuden svarta pengar av sin arbetsgivare. Som framgår av tabell 9, har nästan var tionde medlem blivit erbjuden att jobba svart – av sin arbetsgivare. Dessa siffror bör vara mycket tillförlitliga.

Erbjudandet verkar vara ungefär dubbelt så vanligt i storstadslän och skogslän som i andra län. Medlemmar mellan 30 och 50 år har oftare blivit erbjudna svartarbete än yngre och äldre medlemmar. Förklaringen kan vara att småbarnsföräldrar kan tänkas vara i större behov av extraförtjänster. Det finns inga tydliga skillnader mellan anställda i företag av olika storlek.

Tabell 9

Har du, någon gång, av din arbetsgivare blivit erbjuden svarta pengar för att utföra ett arbete?

	Antal	Procent
Ja	65	9
Nej	633	91
Summa	698	100

Missbruk av a-kassan är inget okänt fenomen. Hela åtta procent av medlemmarna uppger, enligt tabell 10, att de känner någon som får ersättning från a-kassan trots att han arbetar. Men det är inte helt klart, vad denna siffra står för. Den betyder inte, att åtta procent av medlemmarna gör det. Missbrukaren behöver inte ens vara medlem.

Det är fullt möjligt att tio medlemmar känner till samma missbrukare. I så fall handlar det om "bara" cirka en procent av de anställda. Å andra sidan är det troligt att man inte direkt skryter med sin olagliga verksamhet, som missbruk av a-kassan ju faktiskt är.

Därför är det kanske bara nära direkta vänner som vet om att man är olaglig. Några lyckas kanske dölja detta helt och hållet. I så fall kan det vara fler än åtta procent av de anställda, som felaktigt får ersättning från a-kassan, när de arbetar.

Tabell 10

Känner du någon, som går på a-kassa och samtidigt arbetar inom byggsektorn?

	Antal	Procent
Ja	52	8
Nej	642	93
Summa	694	100

Kollektivavtal

Så gott som alla medlemmar – 94 procent - anser att det är viktigt att det finns kollektivavtal på arbetsplatsen. Egentligen är det obegripligt att det finns sex procent som inte har förstått detta. Så mycket av skydd och rättigheter är ju beroende av att det finns ett kollektivavtal.

Tabell 11

Är det viktigt att det finns kollektivavtal på din arbetsplats?

	Antal	Procent
Ja	650	94
Nej	40	6
Summa	690	100

Trots att 94 procent inser att kollektivavtalet är viktigt, så är det bara 82 procent, som är säkra på att det finns ett sådant för deras arbete. Enligt tabell 12 är det dock bara en procent, som vet om att de inte är skyddade av kollektivavtal. Medlemskåren kryllar inte av ”gamblers”. Det är 17 procent som inte är helt säkra utan förlitar sig på att deras medlemskap i Byggnads är ett fullgott skydd. Det är det inte. Därför bör de snart meddela sin avdelning, så att ett kollektivavtal kan upprättas.

Tabell 12

Känner du till om din arbetsgivare har tecknat kollektivavtal?

	Antal	Procent
Ja, det har företaget	572	82
Nej, det har företaget inte	10	1
Vet ej	115	17
Summa	697	100

Väderskydd

Under senare år har väderskydd blivit mera omtalade. Det är bland annat erfarenheterna av fuktskador som har bidragit till detta. Om man bygger eller reparerar under ett väderskydd, så minskar risken för fuktskador dramatiskt. Dessutom kan bygget gå snabbare genom att tiden för uttorkning kortas.

Byggföretagen får med väderskydd bättre kontroll över både tidsplan och kvalitet. Därför är det viktigt att få ett begrepp om hur vanligt det är med väderskydd. Hittills har det saknats uppgifter om detta. Tabell 12 visar, att 17 procent av medlemmarna under de senaste 12 månaderna har arbetat under väderskydd. Men kanske inte hela tiden.

Svaren på frågan är inte heller självklara. Dels finns det cirka 10 procent av medlemmarna, som inte arbetar i byggbranschen. Dessutom arbetar vissa yrkesgrupper så gott som alltid inomhus i slutet av byggprocessen. Det gäller bland andra rörarbetare. De har därför mindre ofta uppgett att de arbetar under väderskydd. Sådana behövs inte när bygget är så gott som klart.

Tabell 12

Har du de senaste 12 månaderna, arbetat på ett bygge med väderskydd?

	Antal	Procent
Ja	119	17
Nej	531	77
Vet ej	40	6
Summa	690	100

Det är intressant att notera att de flesta väderskydd används vid nybyggen, enligt tabell 13. Det är onekligen där de också behövs mest. Flertalet medlemmar arbetar med ROT-arbeten. (ROT står för Reparation, Om- och Tillbyggnad). Men om man lägger om ett golv eller byter stammar, så behövs inga väderskydd.

Tabell 13

Om JA på frågan innan, vilken typ av arbete är/var det?

	Antal	Procent
Nybygge	57	44
ROT-arbete	51	39
Anläggningsarbete	15	12
Annat	17	13
Summa	130	108

Det är inte särskilt överraskande att den främsta fördelen med väderskydd är, att man blir oberoende av väder och vind. Som framgår av tabell 14, anses väderskydd också ge en bättre kvalitet i slutprodukten och minska fuktproblemen. Dessutom upplevs de som bra för arbetsmiljö och hälsa. Om man slipper bli blöt och arbeta i drag, så är

mycket vunnet. Bland andra fördelar nämns också att det är lönsamt, arbetet går snabbare, man slipper täcka och skotta snö.

Tabell 14

Vilka fördelar tycker du, att det är att arbeta med väderskydd?

	Antal	Procent
Oberoende av väder o vind	174	73
Bättre kvalitet, ej fukt	41	17
Bra för arbetsmiljö o hälsa	30	13
Lönsamt, går snabbare	11	5
Slipper täcka - skotta snö	7	3
Bara fördelar	2	1
Övrigt	13	6
Summa	237	118

Den största gruppen svarar att det inte finns några nackdelar med väderskydd. En dryg tredjedel enligt tabell 15. Inte särskilt överraskande är väderskydden ibland i vägen vid transporter på bygget. Det gäller för både kranar och andra transporter. Miljön kan också upplevas som instängd. Det blir ibland både dammigare och varmare. Här kan det dock skilja en hel del mellan olika typer av väderskydd, som medger mer eller mindre god ventilation.

Det är nog svårare att förhindra att väderskydden stör utsikten. Om man valt ett byggyrke för att man vill arbeta ute i det fria, så kan förstås ett väderskydd av vissa upplevas som en onödig begränsning. De flesta verkar dock uppleva fördelarna starkare.

Det är inte bara de som arbetat under väderskydd de senaste 12 månaderna, som svarat i tabellerna 14 och 15. Ungefär hälften verkar ha fått erfarenheter vid något tidigare tillfälle. Därigenom kan en tredjedel av medlemmarna ha erfarenheter av väderskydd.

Tabell 15

Vilka nackdelar tycker du, att det är att arbeta med väderskydd?

	Antal	Procent
Finns inga nackdelar	66	37
Trångt för kranar	30	17
Transporter försvåras	22	12
Instängt, dammigare	18	10
För varmt	16	9
Mörkare, sämre utsikt	10	6
Montering tar tid	7	4
Dyrare	3	2
Övrigt	21	12
Summa	180	109

Det fackliga medlemskapet

Det är illavarslande för fackets framtid att cirka 40 procent av medlemmarna inte verkar bry sig om, ifall en arbetskamrat är med i facket eller inte. Av tabell 16 framgår, att ungefär lika många försöker argumentera för ett medlemskap. 20 procent tycker att det är för jobbigt att väcka frågan. Hur ska det gå med facket, om den inställningen blir bestående?

Tabell 16

Hur reagerar du på att en arbetskamrat inte är med i facket?

	Antal	Procent
Jag bryr mig inte alls	271	39
Jag försöker argumentera för ett medlemskap	283	41
Jag bryr mig, men tycker det känns jobbigt att väcka frågan	136	20
Summa	690	100

Det är bara var femte medlem som har värvat en medlem till facket. Tabell 17. Men enligt tabell 18, så kan 75 procent tänka sig att värva medlemmar. Det är en utmaning för facket att försöka ta till vara de möjligheter till värvning som verkar finnas.

Tabell 17

Har du värvat en medlem till facket någon gång?

	Antal	Procent
Ja	156	22
Nej	540	78
Summa	696	100

Tabell 18

Kan du tänka dig att värva en arbetskamrat att gå med i Byggnads?

	Antal	Procent
Ja	514	75
Nej	170	25
Summa	684	100

Som framgår av tabell 19, så anser två tredjedelar av medlemmarna att de som inte är med i facket åker "snålskjuts" på medlemmarnas bekostnad. Men frågan är, hur det kan komma sig att en tredjedel inte har förstått detta. Att de som är medlemmar betalar för den ordning och reda som måste finnas på arbetsmarknaden.

Tabell 19

Tycker du att de som inte är med i facket åker "snålskjuts"?

	Antal	Procent
Ja	454	67
Nej	229	34
Summa	683	100

Internationell konkurrens

Bara fem procent av medlemmarna anser att det ska vara tillåtet med sämre villkor för löntagare från andra EU-länder än för svenska arbetstagare. Fyra av fem har den bestämda uppfattningen att det inte ska vara tillåtet. En knapp femtedel är tveksam. Se tabell 20. Denna fördelning stämmer i stort överens med de uppfattningar, som svenska folket i allmänhet har gett uttryck för i andra enkätundersökningar.

Tabell 20

Tycker du att det på svensk arbetsmarknad ska vara tillåtet eller otillåtet att arbetstagare från andra EU-länder arbetar med sämre villkor än svenska arbetstagare?

	Antal	Procent
Tillåtet med sämre villkor	31	5
Otillåtet med sämre villkor	544	79
Tveksam, vet ej	117	17
Summa	692	100

Ungefär nio av tio anser att facket ska kunna vidta stridsåtgärder mot företag från andra länder, som vägrar teckna avtal. Med tanke på att 95 procent anser att det är viktigt med kollektivavtal, så borde lika många här förorda stridsåtgärder. Äldre medlemmar är mer "militanta" än yngre.

Tabell 21

Tycker du att facket ska kunna vidta stridsåtgärder mot företag från andra länder som vägrar teckna avtal?

	Antal	Procent
Facket ska kunna vidta stridsåtgärder	608	88
Facket ska inte kunna vidta stridsåtgärder	11	2
Tveksam, vet ej	73	11
Summa	692	100

Hemförsäkring

Det är glädjande att 98 procent av medlemmarna uppger sig ha en hemförsäkring. Samtidigt är det bekymmersamt att två procent saknar en sådan. Tabell 22. Medlemmar under 30 år saknar i större utsträckning än äldre medlemmar en hemförsäkring.

Tabell 22

Har du eller någon annan i hushållet en hemförsäkring?

	Antal	Procent
Ja, vi har hemförsäkring	681	98
Nej, vi saknar hemförsäkring	11	2
Vet ej	7	1
Summa	698	100

Över hälften har en privat hemförsäkring. Tabell 23. Bara en fjärdedel har en försäkring genom en annan familjemedlem. Frågan är om dessa uppgifter kan utgöra underlag för en förnyad diskussion om hemförsäkring inom förbundet.

Tabell 23

Om JA på föregående fråga, vilken typ av hemförsäkring är det?

	Antal	Procent
En obligatorisk hemförsäkring genom Byggnads (endast tidigare Bleck & Plåt)	39	6
En obligatorisk hemförsäkring genom min maka/make	167	25
En frivillig hemförsäkring genom Byggnads	118	18
En privat hemförsäkring	371	55
Summa	671	104

Företagsstorlek

Den vanligaste företagsstorleken för Byggnads medlemmar är 6-25 byggnadsarbetare. En femtedel arbetar i mellanstora företag med 26-100 arbetare och en femtedel i stora företag med över 100 byggnadsarbetare. Ur facklig synpunkt är det en fördel att bara fyra procent arbetar ensamma.

Tabell 24

Hur stort företag arbetar du i?

	Antal	Procent
Jag är ensam byggnadsarbetare	28	4
2-5 byggnadsarbetare	102	15
6-25 byggnadsarbetare	263	39
26-100 byggnadsarbetare	127	19
Fler än 100 byggnadsarbetare	150	22
Summa	670	100

Region	Antal	Procent
Storstadslän	285	28
Skogslän	252	25
Övriga län	471	47
Summa	1008	100

Ålder	Antal	Procent
51->	288	29
31-50	500	50
->30	220	22
Summa	1008	100

Yrke	Antal	Procent
Trä	446	44
Betong	179	18
VVS	143	14
Övriga	240	24
Summa	1008	100